

Inspelen op klimaatverandering in de kleinschalige visserij: het geval van Costa Rica

Samenvatting

Klimaatverandering vormt wereldwijd een grote bedreiging voor de kleinschalige visserij (FAO, 2018a; Clemente Beyer et al., 2019). Het gevaar is extra groot in Costa Rica. Dit land ligt in Midden-Amerika, dat een van de kwetsbaarste gebieden is als het gaat om klimaatverandering (OAS, 2001; ECLAC, 2018). De kleinschalige visserij is in de loop van de geschiedenis ontstaan aan beide kusten van Costa Rica, in de provincies Guanacaste, Puntarenas en Limón. Hoewel visserij slechts een klein onderdeel is van de binnenlandse economie vergeleken met bijvoorbeeld landbouw en toerisme, vormt deze sector wel een belangrijke bron van inkomsten in de kustgebieden. Ook levert de visserij indirect een bijdrage aan het toerisme (Chávez & Campos, 2014). In de geschiedenis van Costa Rica is er nooit veel aandacht besteed aan de kleinschalige visserij. Het overheidsbeleid was meer gericht op de dichtbevolkte Centrale Vallei, en in het nationale sociaaleconomische ontwikkelingsmodel werden industriële visserij, toerisme en diensten gestimuleerd (recentelijk is ook de druk vanuit de aquacultuur toegenomen) (FAO, 2016; UCR, 2018). Bovendien heeft de Costa Ricaanse kleinschalige visserij te kampen met een hoge mate van informaliteit. Hetzelfde geldt voor andere landen in Latijns-Amerika en zelfs daarbuiten. Tegen deze achtergrond is onderzocht wat klimaatverandering betekent voor de Costa Ricaanse kleinschalige visserij. Om inzicht te krijgen in de wijze waarop en in welke mate vissers zich kunnen aanpassen, is hun kwetsbaarheid, veerkracht en aanpassingsvermogen onderzocht.

Het hoofddoel van dit onderzoek is om aanpassing aan klimaatverandering in de Costa Ricaanse kleinschalige visserij te onderzoeken om te begrijpen hoe vissers aankijken tegen dit verschijnsel en hiermee omgaan in het dagelijks leven, waarin de invloed van klimaatverandering al voelbaar is. De centrale onderzoeksvraag van dit proefschrift is daarom: *wat betekent aanpassing aan klimaatverandering voor Costa Ricaanse kleinschalige vissers en hun gemeenschappen?* Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden en beter te begrijpen wat de aanpassing aan klimaatverandering in de praktijk betekent voor kleinschalige vissers, is een analytisch kader gebruikt op basis van de begrippen kwetsbaarheid, veerkracht en aanpassingsvermogen, en ook een kwalitatieve methodologie. Costa Rica heeft twee kusten met diverse vissersgemeenschappen. Aangezien de kusten verschillen in geografie, weersomstandigheden, biodiversiteit en sociaaleconomische ontwikkeling, zijn gemeenschappen aan beide kusten onderzocht. Vanwege de beschikbare tijd en middelen zijn in totaal vier gemeenschappen (aan elke kust twee) onderzocht. Aan de Caribische kust zijn de Cahuita en Barra del Colorado als casestudy onderzocht, en aan de kust van de Grote Oceaan zijn de Dominicalito en Cabuya onderzocht.

Aanvankelijk verwachtte ik dat kleinschalige vissers zeer bezorgd waren over klimaatverandering en dat ze zich eraan konden aanpassen, of dit in ieder geval probeerden en beoogden. Deze verwachting was deels gebaseerd op de literatuur op het gebied van klimaatadaptatie (Galappaththi et al., 2022). Daarin wordt beschreven dat vissers verschillende aanpassingsstrategieën hanteren op de korte, middellange en lange termijn. Dit kunnen individuele of collectieve strategieën zijn. In de literatuur wordt klimaatverandering beschreven

als een extern, natuurlijk en onvermijdelijk verschijnsel (Mullenite, 2017). Daarbij wordt uitgegaan van de huidige en toekomstige situatie, waardoor de hoofdoorzaken van menselijke kwetsbaarheid, capaciteiten en aanpassing onderbelicht blijven. In deze gevestigde benaderingen wordt aanpassing hoofdzakelijk opgevat als een gestandaardiseerd en monolithisch idee (Löfbrand et al., 2015; Goldman, et al., 2018), waarin de context van elke groep (op historisch, sociaal, politiek, cultureel, omgevingsgebied, etc.) buiten beschouwing wordt gelaten. In de loop van mijn onderzoek ontdekte ik dat klimaatverandering en aanpassing geen absolute prioriteit zijn voor kleinschalige vissers, maar dat zij dagelijks andere dringende kwesties moeten oplossen (Coulthard, 2012). Daarnaast bleek dat klimaatverandering, afhankelijk van de omstandigheden, ofwel een directe uitdaging kan vormen, of een verergering kan betekenen van structurele problemen zoals armoede, sociale ongelijkheid en politieke marginalisatie, waarmee de sector van oudsher te maken heeft.

In bredere zin is het doel van dit onderzoek om de sociale en politieke dimensie van klimaatverandering en de eraan verbonden machtsdynamiek te onderzoeken. Klimaatverandering is een wereldwijd fenomeen dat hoog op de internationale politieke, geopolitieke en wetenschappelijke agenda staat, maar kan niet worden bestudeerd als een op zichzelf staande en technische kwestie die losstaat van de realiteit van lokale gemeenschappen. De politieke, economische en zelfs culturele aspecten van klimaatverandering moeten onderwerp zijn van toekomstig onderzoek. Daarbij moet worden bedacht dat klimaatverandering volgens het heersende politieke discours weliswaar een urgent probleem is, maar niet altijd voor elke gemeenschap de belangrijkste zorg is.